

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

VIII. Iac. Sadoletvs S.R.E. Cardinal. Ioan. Toletano Episc. Burgensi. S.R.E.
Card. S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

qui testimonium laudis & iudicii sui, optimè meritis principibus
liberè dabant: exaravi orationem, qua gratias Cæsari com-
muni Christianorum populorum nomine agens, illum præter-
ea ad eas res gerendas suscipiendasque adhortor, quas maximè il-
lus amplius & dignitas, rei que publica salus videtur ab eo po-
tissime. Quo genere scribendi veteres summi & doctissimi viri e-
gregios Principes decorare soliti sunt: sicut multorum declarant
scripturæ, ad Philippum, ad Alexandrum, ad C. Cæsarem, ad
Traianum, ad Constantinum, ad plures alios scriptæ. Idem igitur
ego his quidem omnibus ingenio & facultate impar, sed dignita-
te certe aliquanto superior, instituo suadere Cæsari, ut in eas se
conferat curas & cogitationes, quæ illius admirabili prudentia
summa auctoritate præcipue sunt dignæ. Quod tute nosse ex
mea oratione, si eam modo duxeris legendam, facile poteris. Cû
ergo hæc ipsam orationem ad fortissimum virum Ferrandum
Constantinensem per eum tradendam Imperatori miserim, amicitiam
hæc, quæ mihi cum illius omni nobilissima familia perma-
nentis: rogavi patrem tuum per literas, ut addesse in tradendo,
ut si Ferrandum forte aliqua res impedièret, ipse eam per se red-
deret Imperatori velit. In quo mi charissime Perenote, tuam quo-
que speram & benevolentiam mihi aduoco. Si erit non indigna
laboratio mea quæ agatur, maximum me existimabo laboris
mercedem esse adeptum: quod laudem optimi Principis, con-
stantium eum ea spe, quam de illius virtute, animiq; magnitudi-
ne, Christianæ Reip. futura salutaris, iam concepimus, meis literis
certam illustretamq; videbo. Sin ea sordebit, ego tamen hoc af-
firmo, ut meo exemplo, doctiores alii in eandem curam & studiū
facilius se dedant. Sed de his rebus madaui tabellario huic meo,
ut tuis verbis tecum accuratius loqueretur. Ego quod ad me ar-
tibus, amore cum conferuo, quem iam ab eo congressu quo ad
Nicomiam primum vnâ fuimus, erga te suscepi: in quo meæ in te a-
mabilem constantem plurimum tuarum virtutum recordatio sus-
fragetur. Tu si pari erga me voluntate fueris, non solum meæ ex-
pectationi satisfacies, sed humanitati etiam constabis tuæ. Va-
le. Carpent. V. Idus Nouemb. M.D.XLV.

VIII.

IAC. SADOLETVS S. R. E. CARDINAL. IO-
ANNI Toletano Episc. Burgenfi. S. R. E. Card. S. P. D.

I. Osvoru intervallum est, cûm literas ad te dedi nullas. Quod
Laecidit, non remissione obseruatæ in te meæ, nec oblivione
reverti, & humanitatis, & benevolentie erga me tuæ: sed quia
nullis & molestissimis occupationibus impeditus, fratris etiam
mei

mei mihi charissimi morte, qua grauius affectus sum, omnia
 meas curas ad luctum mœroremque reuocante, alia quoque ob
 ea permulta deserere coactus sum. Nunc cum tempus veniret
 quo tempore, si aliàs vnquam, tua mihi & beneuolentia & au-
 ritate maximè sit opus: fretus tua virtute & bonitate, causam
 meam tibi imprimis exponendam commendandam
 putavi. Pontifex Maximus me per literas ad Urbem vocat: quod
 ego facturus sum libenter, vocantique obtemperaturus, si mihi
 per meas rei familiaris angustias, & maximas difficultates face-
 liceat: eaque habeam facultatum subsidia, quibus & itincis sum-
 prum, & vrbanas illas impensas sustinere possim. Video enim
 quid mei officii sit: quid postulet sedis apostolicæ tempora: cui
 si non ingenium atque prudentiam, quæ in me aut nulla, aut
 nè quàm exigua est: at animum certè bonum, & fidelem operam
 præstare debeo. Sed ita omnium ad iter sumptumque necessari-
 rum rerum inops atque egens sum, vt ab omni istuc venienti &
 voluntate, & conatu, desistere cogar. Et quoniam te aquam
 tecum & sapientem nactus sum, si hoc non alienum tua grauitate
 existimas, audi quaeso breuè meorum præteritorum temporum
 rationem, & sermone meo benignitatem tuam accommoda. Ego
 olim honestissimum locum apud summos Pontifices Leonem, &
 Clementem obtinens (vt te seire arbitror) cum magnos ex illius
 autoritate loci, bona & vtitata ratione, quaestus facere possem, &
 ad opes facillè diuitiasque peruenire, abstinui tamen: neque me
 studium coaceruandæ pecuniæ vllum vnquam tenuit: sed gratiam
 omnibus tam vrbanis, quàm aduenis, operam meam ac dili-
 gentiam assidue præbui. Postea voti causa ad Laurentanum Dianæ
 virginis templum profectus, cum absens à Leone Episcopus pro-
 nuntiatus essem, vt primum in urbem redii, onus illud à me qua-
 ad potui, excutere conatus sum. Non enim huiusmodi honora-
 mens mea vnquam appetierat: liberamque ego vitam magis so-
 quebar. Atque harum rerum grauissimos amplissimosque collo-
 gas nostros, Saluatium, Rodolphum, Gaddum, testes tibi exhibeo:
 & si qui alii sunt, quibus illorum temporum res acta curæ
 fuerit cognoscere. Postea Leone mortuo, in meam hanc Carpen-
 toractensem ecclesiam adueniens, cupidissimus in ea perpetuo
 manendi, facto Pontifice Clemente, statim ab illo euocatus sum.
 Cui optimè antea de me merito, fidem operamque meam pro-
 bare non potui. Hoc cum eo tamen pactus, vt operam illi meam
 triennium nauarem: quod reliquum vitæ meæ tempus, non iam
 hominibus, sed vni Deo in ecclesiæ meæ custodia tribuere stau-
 issem. Quod ille, vt erat natura bonus, & mihi pollicitus est: &
 præstitit. Roma igitur profectus, viginti diebus apud me antequam
 Vrbs caperetur, eo animo Carpentoractæ redii, vt hic domicilia

non saltem corporis & fortunarum, sed omnium rationum con-
 sideratione meorum: totius denique meae vite perpetuum col-
 lectorem. Itaque & licetis iis quae huius maxime loci sunt & mu-
 neri, cum me penitus dedidi: & quod solent hi qui frugalitate &
 sobrietate delectantur, nec veste, nec argento, nec suppellectili-
 bus, de huius meam ornare atque instruere unquam curavi: tan-
 tum meo rectius animos in eos sumptus qui obtingebant inte-
 gritate exorabam, ut vertente anno nec deesset mihi quicquam, nec
 superesset. In hac mihi iucundissima & vere beatissima conditio-
 ne vixi, cum decem annos fere exegissem: repente ab hoc sum-
 mo Pontifice Romanam accersitus, in sacrum vestrum istud Colle-
 gium, nihil tale suspicans, cooperatus sum. Cuius quidem tanta
 beneficii gratia ad me hunc Pontifici maximo debetur sempiterna.
 Sed magis honor, & meis longe superior viribus, infirmis ad-
 modum & imbecillis ad sustinendum humeris meis impostus
 est. Ego enim qui nec pecuniam unquam numeratam possede-
 re, & instrumento omni honestiore carebam, meosque fructus
 annuos, qui mille ferme & sexcentos aureos efficiunt, (tot enim
 annis omnibus deductis possunt peruenire) uniuersos expendere
 necesse fuit: nouis subito & magnis oneribus sumptibusque
 oppressus, magnum as alienum conflare necesse habui: nec mihi
 potestatem familiarem meam explicare licitum unquam fuit. Ac-
 cedit enim tot itinera, tum multae & crebrae viarum citroque praeter-
 itiones, ex Vrbe in Galliam, & ex Gallia rursus ad Urbem: ut
 in hac platea omnibus consumptis atque detritis, non solum equis,
 annis, veste, instrumento ad hoc iter idoneo nullo munitus sim:
 sed ne spem quidem videam aut rationem ullam reliquam in-
 teresse mei, cum nihil omnino sub caelo habeam quod meum
 propriumque sit, quodque si sumendae mutuae pecuniae sint, (quod
 non potest in hac iam aetate est miserum) creditoribus pignori
 esse dedit esse possit, praeter unam tantummodo vineam, quae mi-
 hi in Vrbe est, quae ne ipsa quidem a creditoribus est libera. Has
 res difficultates ipse summus Pontifex non ignorat: qui mihi
 tanta saepe ostendit, se meis commodis consulturum, idque ali-
 quo ecclesiastico reditu: nam alio genere subsidij non delector.
 Quod cum ille adhuc non fecerit: non voluntate quidem, quae
 contrae certe illius erga me est: sed difficultate temporum impe-
 ditur: nequam erit mihi ignosci, si necessitate cogente, cui diui-
 nitatem cedere veteres Philosophi dixerunt, ad Urbem me con-
 ferre non potero. Etenim voluntas quidem mea prompta ad pa-
 trandam est, sed facultas penitus mihi erepta. Quamobrem peto a
 te, ut quaeque Ioannes amplissime, ut pro tua autoritate, quae me-
 tua maxima apud omnes est, tueare, ubi opus esse videris, & cau-
 sa de famam clientis tui: neque meum factum in aliam partem,
 quare

quam ut à me tibi res est exposita, accipi, impetrariue patiare. tamen iure & rectè te id facere posse existimas. Namque ego in mearum rerum satis mihi conficius sum, cum, qui magis etiam et conficius, Deum omnipotentem testor, & inuoco, me non videri, quemadmodum possim ita in Vrbe domicilium constitutum, ut illas impensas urbanas sustineam: praesertim qui nec petitor vnquam, nec flagitator, nec sacerdotiorum auceps esse animatus induxi. Sed semper his fui contentus, quae aliena sponte, non meo flagitatu delata mihi fuerunt. Summa haec est: cum omnes meae facultates & fortunae, tenues ipsae per sese, ari etiam aliena molis que praeterea & a pecunia, & ab omni iriicris instrumeto imparatus sum, atque nudus: nullo modo honestè me posse de meo aduentu ad Vrbe[m] cogitare. Quod si aliqua in hoc motu terra, & expectatione propinqui (ut homines fuerunt) concilij, operum mea requiritur, (quanquam ego in tanto caetu sapientissimorum & doctissimorum patrum infimus sum omnium) tamen & per amplissimum Cardinalem Farnesium antea Pontifici maximo, & denuo per meas literas paratum me esse ostendi, ad concilium ipsum (si ei videatur) ire: etiam priuato meo nomine, si in magis placuerit. Eaque ibi, quantum mea infirma & tenuis auctoritas patietur, officia & studia sanctae Apostolicae sedis, & summo ipsi Pontifici praestitutum: ut mea & integra & grata in eius sanctitatem maximè exeret voluntas. Etenim potero commodius illud, quam ad urbem accedere. Propterea quod quae in vrbe summa ordini nostro indecora sunt, illic arbitror fore honorificam tenuitatem, frugalitatem, comitum paucitatem, & omnium rerum humilem summissamque modestiam. Habes causam meam, quam totam tuae fidei, virtuti, humanitati que commendo. Tu quicquid in me studij, officij, beneuolentiaeque contuleris: persuaideas tibi velim, te in hominem gratissimum, & tui obseruantissimum esse collaturum. Vale. Carpentorach, XIV. Calend. Februarij, M. D. XLV.

I X.

IACOB. SADOL. CARDINALIS

Ranutio Farnesio Card. S. P. D.

QVAE in hanc urbem de tui ingenij, summiq; ad omnem liberalem percipiendam doctrinam studij, fama & laude prolata sunt, eademq; vno & constanti omnium sermone continuata: tantum mihi ea voluptatis attulerunt, ut id literis satis exprocare non possim. Fuerunt enim & eximia, & noua, atque etiam di, ut non modò laetitiam omnibus qui te diligunt, verum etiam